

IZVJEŠTAVANJE O DRUŠTVENO ODGOVORNOM POSLOVANJU U REPUBLICI HRVATSKOJ

Davidović, Anilija

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic in
Pozega / Veleučilište u Požegi**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:112:011878>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-27**

VELEUČILIŠTE U POŽEGI
STUDIA SUPERIORA POSEGANA

Repository / Repozitorij:

[Repository of Polytechnic in Pozega - Polytechnic in
Pozega Graduate Thesis Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

VELEUČILIŠTE U POŽEGI

ANILIJA DAVIDOVIĆ, 7188

IZVJEŠTAVANJE O DRUŠTVENO ODGOVORNOM POSLOVANJU U REPUBLICI HRVATSKOJ

ZAVRŠNI RAD

Požega, 2020.

VELEUČILIŠTE U POŽEGI
DRUŠTVENI ODJEL
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ TRGOVINA

**IZVJEŠTAVANJE O DRUŠTVENO ODGOVORNOM
POSLOVANJU U REPUBLICI HRVATSKOJ**

ZAVRŠNI RAD

IZ KOLEGIJA DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE

MENTOR: doc.dr.sc. Barbara Pisker

STUDENT: Anilija Davidović

Matični broj studenta: 7188

Požega, 2020. godine

SAŽETAK

Važnost izvještavanja o društveno odgovornom poslovanju sve više raste u današnjim uvjetima poslovanja te na globalnoj razini vlada rastuća svijest o društveno odgovornom poslovanju. U današnjem svijetu nije dovoljno jednostavno tvrditi o društveno odgovornom poslovanju. Sada poduzeća moraju pružiti opipljive, vjerodostojne demonstracije o takvim tvrdnjama slijedeći odgovarajuće smjernice za nefinancijsko izvještavanje. Na ovaj način poduzeća grade povjerenje među kupcima i svim dionicima što zauzvrat izravno utječe na poslovanje i percepciju poduzeća u javnosti. Predmet ovoga rada je izvještavanje o društveno odgovornom poslovanju s naglaskom na izvještavanje u Republici Hrvatskoj. U radu se analiziraju dva primjera izvještavanja o društveno odgovornom poslovanju u Republici Hrvatskoj, a to su Croatia Airlines i HŽ putnički prijevoz kao poduzeća koja se bave djelatnošću transporta. Iz iste djelatnosti obrađuju se izdvojeni primjeri nefinancijskog izvještavanja poduzeća iz Europske unije.

Ključne riječi: društveno odgovorno poslovanje, Croatia Airlines, HŽ putnički prijevoz, izvještaj o društveno odgovornom poslovanju, nefinancijsko izvještavanje

SUMMARY

The importance of reporting on corporate social responsibility is growing globally in today's business conditions, there is a growing awareness of corporate social responsibility. In today's world, it is not enough to simply claim and respond to socially responsible business. Now companies have to provide tangible, credible demonstrations of such claims following appropriate guidelines for non-financial reporting. In this way, companies build trust between customers and all shareholders, which has direct impact on business and public perception of the company. The subject of this paper reported on socially responsible business with an emphasis on reporting in the Republic of Croatia. The paper analyzes two examples of sustainability reports in the Republic of Croatia of companies engaged in the transport activities. Selected examples of non-financial reporting of companies from the European Union are processed from the same activity.

Key words: corporate social responsibility, Croatia Airlines, HŽ passenger transport, corporate social responsibility report, sustainability report

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. TEORIJSKE OSNOVE DRUŠTVENO ODGOVORNOG POSLOVANJA	2
2.1. Pojam i povijesni razvoj društveno odgovornog poslovanja.....	2
2.2. Društveno odgovorno poslovanje u Europskoj uniji.....	5
2.3. Društveno odgovorno poslovanje u Republici Hrvatskoj	7
2.4. Izvještavanje o društveno odgovornom poslovanju	9
2.4.1. Izvještavanje o društveno odgovornom poslovanju na razini Europske unije	10
2.4.2. Izvještavanje o društveno odgovornom poslovanju u Republici Hrvatskoj	12
3. PRIMJERI DOBRE PRAKSE NEFINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA ODABRANIH PODUZEĆA U EUROPSKOJ UNIJI.....	14
4. PRIMJERI NEFINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA ODABRANIH PODUZEĆA U REPUBLICI HRVATSKOJ	18
4.1. Izvještaj o održivosti poduzeća Croatia Airlines.....	18
4.1.1. Zaposleni.....	18
4.1.2. Briga za okoliš.....	19
4.1.3. Sudjelovanje u društvenoj zajednici.....	21
4.2. Izvještaj o održivosti HŽ putnički prijevoz.....	21
4.2.1. Zaposleni	22
4.2.2. Briga za okoliš.....	23
4.2.3. Sudjelovanje u društvenoj zajednici.....	24
4.3. Komparacija izvještaja o održivosti Croatia Airlines-a i HŽ putničkog prijevoza	26
5. ZAKLJUČAK	28
LITERATURA.....	30
POPIS SLIKA	34
POPIS TABLICA	35

1. UVOD

Predmet ovoga rada je društveno odgovorno poslovanje (dalje DOP) u Republici Hrvatskoj i njegovo izvještavanje, način na koji se izvještavanje provodi te dobrobiti za zajednicu i organizaciju primjenom DOP-a . Cilj ovoga rada je objasniti što je izvještavanje o DOP-u, tko ga je definirao, zbog čega je potrebno, što su obveze organizacija koje moraju izrađivati izvještaje te dati primjer organizacija koje svoje obveze ispunjavaju u potpunosti.

DOP je koncept koji je stvoren radi podizanja svijesti o okolišu i lokalnoj zajednici, definiran je Direktivom 2014/95/EU koju je donijela Europska komisija. Izvještaji o DOP-u sadrže informacije na temelju protekle godine u organizaciji glede resursa i proizvodnje, zaposlenih i svega što im se nudi unutar organizacije te ulaganja u društvenu zajednicu i njezin okoliš.

Prvi dio rada bavi se teorijskim osnovama DOP-a što uključuje pojam i povijesni razvoj DOP-a, DOP u Republici Hrvatskoj (dalje RH) i na razini Europske unije (dalje EU) te izvještavanje o DOP-u kako na razini EU pa tako i u RH.

Nadalje, drugi dio obrađuje primjere nefinancijskog izvještavanja u poduzećima koja se bave djelatnošću transporta u EU.

Treći dio rada odnosi se na empirijski dio koji analizira izvještaje o DOP-u dvaju poduzeća koja posluju u RH te koja se bave djelatnošću transporta: Croatia Airlines i HŽ putnički prijevoz. Nefinancijski izvještaji se obrađuju s aspekta zaposlenih, brige za okoliš te sudjelovanja u društvenoj zajednici. Na kraju ovog dijela rada vrši se komparacija izvještaja ovih dvaju poduzeća. Na kraju rada donosi se zaključak kao zbir autoričinih stavova o obrađivanoj temi.

2. TEORIJSKE OSNOVE DRUŠTVENO ODGOVORNOG POSLOVANJA

Za bolje shvaćanje empirijskog dijela rada, potrebno je prodrijeti u teoriju DOP-a i izvještavanja o istom, čime se bavi ovo poglavlje rada. Prakticirajući društvenu odgovornost, poduzeća mogu biti svjesna vrste utjecaja kojeg imaju na sve aspekte društva, uključujući ekonomsku, socijalnu i ekološku.

2.1. Pojam i povijesni razvoj društveno odgovornog poslovanja

Postoje različite definicije DOP-a i nema jedne općeprihvaćene, a u nastavku se pruža uvid u neke od njih. Prema Vrdoljak i Hazdovac, DOP je: „poseban koncept poslovanja u kojem poduzeća dobrovoljno i bez ikakve zakonske prisile nastoje uskladiti svoje poslovanje s potrebama društva u najširem mogućem smislu. Stoga se pojam i praksa društvene odgovornosti poduzeća odnose na cjelokupni raspon njegova djelovanja. Što poduzeće proizvodi, na koji način proizvodi, koje resurse upotrebljava, kako kupuje, kako prodaje, kako utječe na okoliš, kako zapošljava, kako se odnosi prema zaposlenicima, na koji ih način osposobljava za rad, kakvi su radni uvjeti, kako ulaže u društvenu zajednicu te poštuje li ljudska i radna prava samo su neka od pitanja koja određuju ukupni utjecaj tog poduzeća na društvo.“ (Vrdoljak i Hazdovac, 2014: 40)

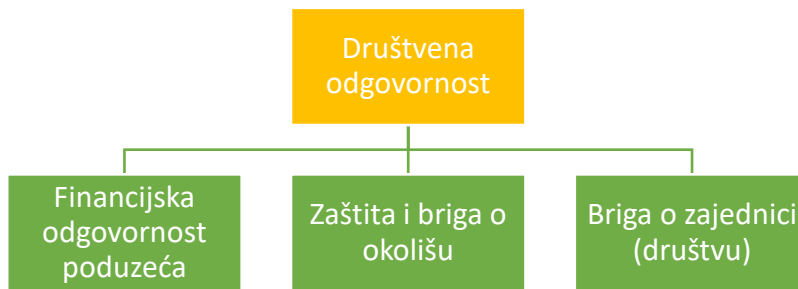
Društveno odgovorno poslovanje definira i Europska komisija. Europska komisija svojom komunikacijom nastoji DOP promicati kao koncept koji će biti globalno prihvaćen i zastupljen. Europska komisija prethodno je definirala DOP kao: „koncept kojim poduzeća integriraju društvena i okolišna pitanja u svoje poslovanje i u interakciju sa svojim dionicima na dobrovoljnoj osnovi“. (European Commission, 2011, url)

Europska komisija iznijela je novu definiciju DOP-a prema kojoj je riječ o: „odgovornosti poduzeća za njihov utjecaj na društvo“. (Matešić, Pavlović i Bartoluci, 2015: 10)

Svjetska banka definira DOP kao: „doprinos poduzeća etičkom ponašanju i održivom razvoju posredstvom suradnje s utjecajno-interesnim skupinama u svrhu unaprjeđenja života na način koji je dobar za poslovanje, održiv razvoj i cjelokupno društvo.“ (Galetić i Rašić, 2011: 459)

Hrvatska gospodarska komora govori o DOP-u: „kada neko poduzeće, iznad strogo zakonom propisanih obaveza, integrira brigu za okoliš i društvo u sustav donošenja odluka. Time dobri poslovni rezultati prestaju biti jedinim mjerilom za vrednovanje uspješnosti tvrtke.“ (HGK, 2010, url) Koncept DOP-a može se ilustrirati slikom 1.

Slika 1. Koncept društveno odgovornog poslovanja

Izvor: Golja, Društveno-odgovorno poslovanje, *n.d.*, url

Svako poduzeće u cilju ima što uspješnije poslovanje, odnosno poslovanje koje će mu donositi dobit. Kako se svako poslovanje odvija u nekoj zajednici, od svakog tog poslovanja očekuju se određena propisana ponašanja kako bi udovoljili očekivanjima te zajednice. Početak razvoja DOP-a bio je odgovor multinacionalnih kompanija koje su sve više bile na udaru kritika zbog svoje politike prema okolišu i zajednici, te su morale promijeniti svoju praksu poslovanja.

Poštivanje važećeg zakonodavstva i kolektivnih ugovora između socijalnih partnera preduvjet je za ispunjavanje te odgovornosti. Kako bi u potpunosti ispunila svoju korporativnu društvenu odgovornost, poduzeća bi trebala integrirati socijalna, okolišna, etička i ljudska prava te brigu za potrošače u svoje poslovanje, kao i temeljnu strategiju u uskoj suradnji sa svojim dionicima u cilju:

- maksimizacije stvaranja zajedničke vrijednosti za njihove vlasnike/dioničare i za ostale dionike te društvo u cjelini;
- identificiranja, sprečavanja i ublažavanja njihovih mogućih štetnih utjecaja.

Složenost tog procesa ovisit će o čimbenicima kao što su veličina poduzeća i priroda njegovih operacija. Za većinu malih i srednjih poduzeća, posebno mikro poduzeća, proces DOP-a vjerojatno će ostati neformalan i intuitivan. Kako bi se maksimiziralo stvaranje zajedničke vrijednosti, poduzeća se potiču na dugoročni strateški pristup DOP-u i na istraživanje mogućnosti za razvoj inovativnih proizvoda, usluga i poslovnih modela koji doprinose društvenoj dobrobiti te vode ka boljoj kvaliteti i produktivnosti radnih mjesta. Da bi se identificirali, spriječili i ublažili mogući štetni učinci, velika poduzeća i poduzeća koja imaju poseban rizik od takvih utjecaja, potiču se na provođenje dubinske analize utemeljene na riziku, a također i putem svojih lanaca opskrbe. Određene vrste poduzeća, poput zadruga,

konglomerata i obiteljskih poduzeća, imaju strukture vlasništva i upravljanja koje mogu biti posebno povoljne za odgovorno poslovanje. (European Commission, 2011, url)

Globalizacija, razvoj informacijske tehnologije i osviještenost građanstva su neki od čimbenika koji su doprinijeli razvoju DOP-a kroz posljednjih deset godina. Kako je već ranije spomenuto, sve je krenulo od velikih kompanija, odnosno tržišnih lidera koji su počeli zagovarati osviještenije ponašanje u poslovanju, što je dovelo do pozitivnih rezultata u gotovo svim aspektima poslovanja, pa i u onom najvažnijem financijskom. Nadalje, ovisno o različitim potrebama određenog poduzeća, kao što su upravljačka praksa, kultura poduzeća, tradicija zemlje u kojoj je smještena, praksa DOP-a je raznolika i ne postoji univerzalno rješenje za sve.

Društvena odgovornost kao koncept poslovanja se razvijao postepeno. Ocem ovog koncepta se smatra Bowen koji se 1953. godine prvi dotakao ovog koncepta u svojoj knjizi „Društvene odgovornosti privrednika“ tvrdeći kako: „će se termin društvene odgovornosti privrednika često koristiti u provođenju onih politika, donošenju onih odluka ili slijeđenju onih linija djelovanja koje su poželjne u smislu ciljeva i vrijednosti našeg društva. To ne znači da privrednici kao članovi društva nemaju pravo kritizirati vrijednosti. Pretpostavlja se, međutim, da kao sluge društva ne smiju zanemariti društveno prihvaćene vrijednosti niti stavljati vlastite vrijednosti iznad vrijednosti društva.“ (Bowen, 1953)

U početnoj fazi razvoja koncepta društvene odgovornosti neki od velikih svjetskih lidera su počeli donirati određeni profit svog poduzeća u dobrotvorne svrhe za čime su se povele i velike kompanije. Koncept DOP se uistinu počeo provoditi u SAD-u kada je Odbor za ekonomski razvoj 1971. godine proglasio koncept „društvenog ugovora“ između privrednika i društva. Društveni ugovor zasnovan je na ideji da se poslovanje vodi zbog „javne suglasnosti“, stoga poslovanje ima obvezu konstruktivno služiti potrebama društva. U društvenom ugovoru bile su izložene tri odgovornosti, a vrijede i danas:

- Osiguravanje radnih mjesta i gospodarskog rasta kroz dobro poslovanje,
- Pošteno poslovanje prema zaposlenicima i kupcima,
- Šire uključivanje u poboljšanje uvjeta zajednice i okoliša u kojem poduzeće djeluje. (Association of Corporate Citizenship Professionals, *n.d.*, url)

O značaju DOP-a na globalnoj razini svjedoči činjenica da se već dvadeset godina održava konferencija BSR (*Business for Social Responsibility*), a sadržaj iste odnosi se na DOP. Organizira ju istoimena neprofitna međunarodna organizacija BSR čije je sjedište u SAD-u.

Cilj organizacije ogleda se u stvaranju pravednog i održivog svijeta. Organizacija ima mrežu od 300 poduzeća širom svijeta s kojima surađuje na ostvarenju vlastitih ciljeva. (Quien, 2012: 305) Nastavak rada bavi se DOP-om u RH.

2.2. Društveno odgovorno poslovanje u Europskoj uniji

Iako su njegovi korijeni stariji, koncept DOP-a pojavio se u službenom diskursu EU-a sa Zaključcima Europskog vijeća u Lisabonu u ožujku 2000. godine u kojem je EU postavila sebi novi strateški cilj za 2010. godinu: postati konkurentnijom i dinamičnijom svjetskom ekonomijom utemeljenom na znanju koja je sposobna za održivi gospodarski rast s više i boljih radnih mjesta i većom socijalnom kohezijom. Kao dio strategija koje bi se mobilizirale u tom smislu, Europsko vijeće uputilo je poseban apel korporacijskom osjećaju društvene odgovornosti poduzeća u pogledu najboljih praksi u cjeloživotnom učenju, organizaciji rada, jednakim mogućnostima, socijalnoj uključenosti i održivom razvoju. Način na koji je tadašnja ideja bila shvaćena bio je poprilično bezazlen. Nastojalo se potaknuti kompanije da eksperimentiraju na različite načine za provedbu ovih zajedničkih ciljeva i da izvještavaju o tim praksama kako bi svi imali koristi od tih iskustava. To je bilo u skladu s drugim institucionalnim tehnikama koje je spomenulo Europsko vijeće, uključujući otvorenu metodu koordinacije politika između država članica i decentralizirani pristup u svrhu prepoznavanja najboljih praksi i njihovog pretvaranja u referentne vrijednosti za sve. Hitna potreba obnavljanja konkurentnosti europskog gospodarstva preusmjerila je naglasak na gospodarski rast i otvaranje novih radnih mjesta. (deSchutter, 2008: 206)

Koncept DOP predstavlja alat Europskoj uniji koja ima interes, u suradnji sa svojim partnerima, provesti koncept zajedničke odgovornosti za državu i funkciju cijelog društva u svim zemljama članicama. Ovaj koncept postao je odlučujuće sredstvo u području poslovanja, kao i javna politika u zemljama EU koje to podržavaju svojim strateškim dokumentima. Krajem 20. stoljeća u EU je podignuto nekoliko važnih inicijativa sa ciljem širenja DOP-a kao prirodnog poslovnog standarda. (Antošová i Csikósová, 2015: 733)

Od Zelene knjige iz 2001. godine i uspostave Europskog foruma s više dionika o DOP-u, Europska komisija ima pionirski zadatak u kreiranju javne politike za podršku DOP-u. Europska komisija je 2006. godine objavila novu politiku u kojoj je snažno podržala inicijativu poduzeća s naslovom Europski savez za DOP. Ova politika identificirala je 8 primarnih područja za mjerenje na razini EU: 1) informiranje i promjena provjerenih procesa, 2) podrška inicijativi raznih zainteresiranih strana, 3) suradnja s državama članicama, 4) informiranje

potrošača i transparentnost, 5) istraživanje, 6) obrazovanje, 7) mala i srednja poduzeća, 8) međunarodni okvir DOP-a. (Antošová i Csikósová, 2015: 735)

Građani EU očekuju od poduzeća da razumiju svoje pozitivne i negativne utjecaje na društvo i okoliš. Očekuju da će na taj način spriječiti i ublažiti svaki negativni utjecaj koji mogu uzrokovati, a i upravljati istim, uključujući onaj unutar svog globalnog lanca opskrbe. EU kao javno tijelo ima važnu ulogu u pružanju potpore i poticanja poduzeća da odgovorno posluju. Tijekom posljednjih godina EU je uvela mješavinu dobrovoljnih i obveznih akcija za promicanje DOP-a te provodi UN-ova vodeća načela o poslovanju i ljudskim pravima, kao i program UN-a za održivi razvoj. Europska komisija je 2011. godine usvojila obnovljenu strategiju za DOP, koja kombinira horizontalne pristupe za promicanje DOP-a s konkretnijim pristupima za pojedine sektore i područja politike. Slijedeći svoju strategiju, Komisija je u ožujku 2019. objavila radni dokument u kojem je prikazan pregled napretka Komisije i Europske službe za vanjsko djelovanje (EEAS) u provođenju DOP-a te poslovnih i ljudskih prava. (European Commission, *n.d.*, url)

U EU razne organizacije koje se bave raznim aspektima DOP-a. Neke od najvažnijih su sljedeće:

- CSR Europe,
- Europski savez za DOP,
- European Multistakeholder Forum on CSR – EMSF,
- European Academy of Businessin Society – EABIS,
- Business for Social Responsibility – BSR,
- World Council for Corporate Governance.

Europska Komisija vodi se Smjericama Europske organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj, a te smjernice su:

- Deset principa Globalnog sporazuma UN-a,
- ISO 2600 smjernice za standarde o DOP-u,
- UN-ovi vodeći principi za poslovna i ljudska prava,
- Tripartitne deklaracije Međunarodne organizacije rada, o načelima u multinacionalnim kompanijama.

Upravo ove navedene smjernice predstavljaju globalni okvir za razvoj DOP-a kojeg bi se sve članice trebale pridržavati.

2.3. Društveno odgovorno poslovanje u Republici Hrvatskoj

Težnja RH za ulazak u EU dovela je do toga da je morala ispuniti brojne zahtjeve i uvjete koje država kao članica mora ispuniti, među kojima je i DOP. Kako bi gospodarstvo bilo otvoreno i konkurentno Hrvatska je morala uvesti društveno odgovorne prakse koje se u Hrvatskoj potiču i od strane društvenih institucija. Središnje mjesto za razmjenu informacija, dobrih praksi i održivog poslovanja je Zajednica za DOP u sklopu Sektora za energetiku i zaštitu okoliša. Zajednica okuplja hrvatska poduzeća, odnosno predvodnike u primjeni odgovornog i održivog poslovanja.

Usprkos tomu što koncept DOP-a egzistira već dugo vremena, u Hrvatskoj je ovo dijelom poslovne prakse tek u novije doba. Prva konferencija kojom je omogućeno formuliranje prioriteta za razvoj DOP-a na razini Hrvatske jest Konferencija o DOP-u iz 2004. godine. Obuhvatila je više od 150 predstavnika poduzeća, poslovnih udruženja, Vlade, stručnih organizacija, akademske zajednice, sindikata i nevladinih organizacija. Tada je usvojena Agenda 2005 koja definira osnovna područja djelovanja i potencijalna poboljšanja u društveno odgovornim praksama hrvatskih poduzeća. Ovdje se posebno ističu prijedlog osnivanja Zajednice za DOP u okviru HGK te prijedlog izrade metodologije za procjenu i vrednovanje društveno odgovornih i održivih praksi poduzeća. (HGK, 2010, url)

Konkretna primjena DOP-a od strane hrvatskih poduzeća ozbiljnije egzistira tek od 2010. godine, odnosno od uspostave Nacionalne mreže za razvoj DOP-a koju financira Europska komisija (NMDOP). Riječ je o mreži koja na dobrovoljnoj razini obuhvaća razna privatna i javna poduzeća, ali i sve ostale zainteresirane za DOP. Ovdje se posebno ističu Hrvatska gospodarska komora (HGK) i Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj (HR PSOR). Ciljevi Mreže ogledaju se u:

- povećanju broja domaćih poduzeća sa strateškom provedbom DOP-a;
- integraciji DOP-a u javne politike;
- osvješćivanju građana o vrijednostima i važnosti DOP-a;
- stvaranju vlastitih dobrih praksi DOP-a. (Skoko i Mihovilović, 2014: 88)

Najrecentnija Konferencija o DOP-u održana je krajem 2019. godine u studenom te je to već jedanaesta održana konferencija tog tipa. Konferencija je uključila tri radne sekcije na kojima su predstavljeni stručni i znanstveni radovi te studije dobre prakse na teme korporativnog upravljanja i alata održivog razvoja, jačanja održivosti: mediji, obrazovanje,

standardizacija i analize te primjere dobre prakse u ostvarenju ciljeva održivosti. (Društveno odgovorno poslovanje u Hrvatskoj, 2019, url)

„U Hrvatskoj za sada još ne postoje zakoni koji se eksplicitno odnose na DOP. S druge strane, postoje područja (zaštita okoliša) koja su vrlo visoko regulirana i propisuju stroge norme i standarde poslovanja, što poduzećima ne ostavlja mnogo prostora za dobrovoljnu praksu iznad zakona. Zbog relativno slaboga gospodarstva i strogih standarda ispunjavanje zakonske regulative još je uvijek problem za velik broj poduzeća. Organizacije civilnog društva novijeg doba često se okupljaju zbog želje za promjenom javnih politika. U kontekstu DOP-a organizacije civilnog društva mogu donositi rezolucije s namjerom poticanja poslovnog sektora na provođenje strategija DOP-a. Iako se često smatraju neutemeljenima, zahtjevi organizacija civilnog društva unijeli su znatne promjene u korporativno upravljanje i poslovne strategije.“ (Matešić, Pavlović i Bartoluci, 2015: 58)

Postoji određeni broj mehanizama koji se mogu upotrijebiti za poticanje DOP-a. Neki od tih mehanizama su:

- sustav javne nabave,
- zakoni iz područja zaštite okoliša,
- ulaganja u zajednicu,
- strategija održivog razvoja RH,
- akcijski plan održive proizvodnje i potrošnje,
- akcijski plan za obrazovanje za održivi razvoj,
- strateške odrednice za razvoj zelenog gospodarstva Hrvatske,
- strateške smjernice za DOP RH i
- strategija socijalnog poduzetništva.

U Hrvatskoj se koncept DOP-a većinom povezuje s velikim poduzećima i korporacijama zbog uvriježenog mišljenja kako isključivo oni imaju kapacitete i resurse za ulaganje u održive načine rada. S druge strane, srednja i mala poduzeća prepuštena su svakodnevnom preživljavanju ne ostavljajući puno prostora za inovativnost. (Institut za društveno odgovorno poslovanje, 2019, url)

Potrebno je spomenuti određene aktivnosti i inicijative koje provodi Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj u suradnji s Hrvatskom gospodarskom komorom, Hrvatskom udrugom

poslodavaca, Ekonomskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatskom udrugom banaka, Udrugom stručnjaka za održiv razvoj i drugima. Oni rade na informiranosti i edukaciji osoba koje su ključne u vođenju poslovnog sektora u Hrvatskoj. Edukacije se pružaju kroz treninge i seminare te razne publikacije koje informiraju o nedovoljno zastupljenim temama.

2.4. Izvještavanje o društveno odgovornom poslovanju

Poduzeća koja promiču DOP svoje aktivnosti povezane s istim uglavnom prezentiraju široj javnosti u sklopu svog godišnjeg izvješća ili kao samostalno izvješće. Izvještavanje o DOP-u se naziva i nefinancijsko izvještavanje, a pruža niz prednosti poput:

- konkurentske prednosti,
- povjerenja investitora,
- odanosti zaposlenika te
- omogućen lakši pristup kapitalu. (Institut za društveno odgovorno poslovanje, 2019, url)

Izvještavanje pomaže organizaciji u jasnom postavljanju ciljeva te mjerenju učinaka i uspješnosti provedenih promjena. Dobiveni rezultati pružaju podatke o utjecaju poduzeća na okoliš, društvo i ekonomiju. Međunarodno dogovoreni podaci i mjerila omogućavaju dostupnost i razumljivost informacija sadržanih u izvještajima za sve interesno-utjecajne skupine. Jedan od najčešće korištenih obrazaca za izvještavanje su G4 Smjernice (Smjernice za izvještavanje o održivosti Globalne Inicijative za izvještavanje) dostupne na hrvatskom jeziku. Projekt GRI datira iz 2000. godine u svrhu razvoja okvira za izvještavanje o održivosti kada su nastale i prve smjernice. GRI G4 predstavlja četvrtu generaciju smjernica koje su namijenjene svim poduzećima, neovisno o veličini, sektoru ili tržištu na kojem djeluju. (GRI) GRI G4 je usklađen s načelima UN Global Compacta te s nizom međunarodnih propisa osobito u segmentu ljudskih prava i ekologije. Drugim riječima, pruža sveobuhvatan sustav za mjerenje i izvještavanje o održivosti koji se usprkos opširnosti, jednostavno primjenjuje u praksi. (Rogošić i Bekavac, 2015).

Izvještavanje o DOP-u je zadaća računovodstva održivosti čija se svrha ogleda u mjerenju okolišne, društvene i ekonomske performanse poduzeća. Izvještaj o DOP-u nerijetko se percipira kao nadogradnja na tradicionalno financijsko računovodstvo usprkos tomu što se često sa znanstvenog stajališta promatra kroz prizmu strateškog menadžerskog računovodstva. (Rogošić i Bekavac, 2015)

Izvještavanje i komuniciranje o utjecaju organizacije na društvo dokazuje otvorenost i transparentnost, ali i ozbiljnost namjera u poslovnom napretku. Proaktivno i otvoreno komuniciranje kreira pozitivno ozračje u kojem su poduzeća pozitivnije percipirana.

2.4.1. Izvještavanje o društveno odgovornom poslovanju na razini Europske unije

Europska unija ustanovila je potrebu za većom razinom transparentnosti velikih poduzeća u EU. Direktiva pod nazivom Direktiva 2014/95/EU finalizirana je u travnju 2014. godine od strane Europskog parlamenta. Direktiva se bavi pitanjima obavljanja nefinancijskih informacija i informacija o raznolikosti određenih velikih poduzeća i grupa. Sama direktiva je dio jedne veće cjeline EU o DOP-u. Šira inicijativa obuhvaća dosljedan pristup izvještavanju i podržavanju pametnog, održivog i uključivog rasta. Ovom direktivom u cijeloj EU od 1.siječnja 2017. postaje obvezno nefinancijsko izvještavanje.

Direktiva 2014/95/EU predstavlja mjere kojima je u cilju ojačati transparentnost i odgovornost poduzeća u Uniji. Subjekti od javnog interesa s više od 500 zaposlenika moraju napraviti izvještaj o :

- izvještavanje o pitanjima koja se tiču okoliša, društva, zaposlenika, ljudskih prava i antikorupcijskih mjera
- opisivanje vlastitog poslovnog modela, ishoda i rizike te raznolikost politika koje se provode u menadžmentu poduzeća.

„Europska komisija vjeruje da je DOP važno za održivost, konkurentnost i inovativnost europskih poduzeća i gospodarstva. Zbog toga je i razvila sveobuhvatan zakonodavni okvir vezan uz različite aspekte društvene odgovornosti poduzeća, kao što je nefinancijsko izvještavanje, zapošljavanje osoba s invaliditetom, poticanje obrade korištenih materijala, doniranje hrane, eko-oznake i odgovorno upravljanje prirodnim resursima.“ (Petarčić et.al., 2018: 4)

Misao vodilja EU je razviti sustav društvene odgovornosti koji će biti univerzalan i odgovarati svim ljudima na svijetu zbog čega su kreirani ciljevi održivog razvoja oko kojih su se usuglasile 193 zemlje u kolovozu 2015. godine kako prikazuje slika 2.

Slika 2. Ciljevi održivog razvoja

Izvor: Institut za društveno odgovorno poslovanje, *n.d.*, url

Nefinancijski izvještaj mora objaviti poduzeće ili organizacija s ciljem pružanja informacija o ekonomskim, okolišnim i društvenim utjecajima njegovih aktivnosti. „Prema Direktivi, objavljivanje nefinancijskih informacija je obvezna za:

- poduzeća s prosječnim brojem zaposlenika većim od 500, ukupnom bilancom većom od 20 milijuna eura ili neto prihodom većim od 40 milijuna eura, a koja su uvrštena na burzu;
- poduzeća s prosječnim brojem zaposlenika većim od 500, ukupnom bilancom većom od 20 milijuna eura ili neto prihodom većim od 40 milijuna eura, koja nisu uvrštena na uređeno tržište EU, ali su definirana kao subjekti od javnog interesa.“ (Petarčić et.al., 2018: 4)

Nacionalni prijenos Direktive 2014/95/EU obilježila je žestoka rasprava, vjerojatno zbog činjenice da je do tada europski sustav bio prilično disfunkcionalan u pogledu DOP-a. U nekim su zemljama, poput Francuske, Velike Britanije, Švedske, Danske, Španjolske i Finske, već postojale interne regulative, dok je u drugima to bilo prepušteno odlučivanju pojedinih poduzeća. Tijekom godina neke su europske zemlje (Španjolska, Francuska, Portugal, Finska, Danska, Norveška i Švedska) uvele obvezno izvještavanje o DOP-u. (Caputo et al., 2020: 4)

Primjerice, Švedska je primijenila nove propise 1. prosinca 2016., izmjenama i dopunama Zakona o godišnjim izvještajima. Obvezno izvještavanje o DOP-u u Švedskoj

primjenjuje se na sva poduzeća koja u prosjeku imaju više od 250 zaposlenih, imaju neto promet veći od 350 milijuna SEK ili ukupnu bilancu višu od 175 milijuna SEK. Obvezno izvještavanje o DOP-u vrijedi za poduzeća koja ispunjavaju najmanje dva od gore navedenih kriterija. Švedska primjena obveznog izvještavanja o DOP-u stoga je šira od one koja se zahtijeva u skladu s direktivom EU. (The Swedish Agency for Growth Policy Analysis, 2018, url)

Za primjer se može uzeti i Španjolska u kojoj su dana 29. prosinca 2018. godine Službene državne novine objavile Zakon 11/2018 o izmjeni Trgovačkog zakona te revidirani Zakon o kapitalnim društvima, glede obveznog izvještavanja o DOP-u koji su stupili na snagu dan nakon datuma objave. Zakon 11/2018 značajno je povećao broj poduzeća koja su obvezna izvještavati o DOP-u u usporedbi s Kraljevskim dekretom, zakonom iz 2007. godine, koji se primjenjivao samo na subjekte od javnog interesa koji ispunjavaju brojne zahtjeve. (Garrigues, 2018, url)

2.4.2. Izvještavanje o društveno odgovornom poslovanju u Republici Hrvatskoj

Dvije godine nakon uvođenja zakonske obveze za izradu nefinancijskih izvještaja za određena poduzeća, u Hrvatskoj su se okupile organizacije javnog i civilnog sektora sa ciljem analize stanja nefinancijskog izvještavanja u Hrvatskoj za godine 2017. i 2018. Tijekom 2019. godine nefinancijske izvještaje za 2017. i 2018. godinu prikupljali i analizirali su: Ministarstvo financija, Institut za DOP, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska udruga poslodavaca, Global Compact mreža Hrvatska i PwC Hrvatska. Nacionalna studija o stanju u nefinancijskom izvješćivanju u Hrvatskoj za 2017. i 2018. godinu predstavljena je 15.11.2019. godine u Ministarstvu financija.

„Cilj predavljanja Nacionalne studije javnosti predavljanje je samog pojma nefinancijskog izvješćivanja i nefinancijskih informacija, kruga obveznika izrade, zakonskog okvira, te najvažnije, naglašavanje motiva i prednosti nefinancijskog izvješćivanja poput identifikacije rizika za okoliš i društvo te privlačenje investitora integriranim izvješćivanjem povećanjem transparentnosti. Nacionalnom studijom o stanju nefinancijskog izvješćivanja planira se sustavno i periodički (svake dvije godine) analizirati stanje nefinancijskog izvješćivanja u Hrvatskoj kako bi se prvenstveno povećala konkurentnost hrvatskih poduzeća.“ (Institut za društveno odgovorno poslovanje, 2019, url)

Nacionalna studija o stanju u nefinancijskom izvješćivanju sadržava podatke:

- opis poslovnog modela;

- rezultati politika;
- osnovni rizici povezani s nf pokazateljima;
- opis politika i postupaka analize;
- nefinancijski ključni pokazatelji;
- dijalog;
- materijalne teme;
- ciljevi.

Istraženo je koliko je poduzetnika definiralo svoj poslovni model održivog razvoja u poduzeću, koliko ih je opisalo svoje politike i rezultate politike vezane za NF pokazatelje, koliko ih je identificiralo i upravlja ključnim rizicima povezanim s NF pokazateljima te koliko poduzetnika je objavilo ključne nefinancijske pokazatelje u svom izvješću. Nadalje, koliko je poduzetnika prepoznalo važnost dijaloga s interesnim stranama, dali su proveli i opisali proces procjene materijalnih aspekata te dali su određeni ciljevi za poslovanje u narednom razdoblju.

„Od ukupno 74 analizirana nefinancijska izvješća, većina poduzetnika je zadovoljila obvezu zakonski propisanog sadržaja poput: navedeni si ključni nefinancijski pokazatelji (87%), opisane su poslovne politika poduzetnika odnosa prema društvu i okolišu (92%) te rezultati tih politika (67%). Nasuprot tome, većina poduzetnika u izvještajima nije prepoznala obvezu postavljanja ciljeva (21%), te opisala dijalog s dionicima u procesu određivanja sadržaja (26%) te identificirala osnovne rizike od klimatskih i društvenih utjecaja (28%).“ (Institut za društveno odgovorno poslovanje, 2019, url)

Kao zaključak Nacionalne studije o stanju u nefinancijskom izvješćivanju u Hrvatskoj za godine 2017. i 2018. navodi se da postoje još mnoga područja za napredak, kao što su: minimiziranje rizika koji se odnose na zaštitu okoliša, društveni utjecaj, financije, operacije i usklađenost, zatim da je potrebno prilagoditi komunikaciju s dionicima, posebno sa zaposlenicima, paziti na neregularnosti unutar organizacije i nadzirati odnos uprave i nadzornih tijela, poticati transparentnost u djelovanju organizacije na okoliš i društvo te konstantno educirati sve kadrove o društvenoj odgovornosti i zaštiti okoliša. (Institut za društveno odgovorno poslovanje, 2019, url)

Naredno poglavlje rada pruža kratki uvid u primjere dobre prakse poduzeća u transportnoj djelatnosti unutar EU.

3. PRIMJERI DOBRE PRAKSE NEFINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA ODABRANIH PODUZEĆA U EUROPSKOJ UNIJI

Ovo poglavlje rada pruža uvid u primjere dobre prakse izvještaja o održivosti transportnih poduzeća unutar EU. Primjerice, finska avionska kompanija Finnair izvještava o DOP-u već preko dvadeset godina. Finnair je jedno od prvih poduzeća koje je objavilo GRI izvješće o društvenoj odgovornosti. (Finnair, 2008, url)

Poduzeće ima za cilj dugoročan pronalazak načina za ugljično neutralno poslovanje što se planira ostvariti do kraja 2045. godine. Prvi korak ka tome planira se do 2025. godine kada će se smanjiti neto emisije za 50% u odnosu na 2019. godinu. Iako rad ovog poduzeća doprinosi svim ciljevima održivog razvoja od strane Ujedinjenih naroda, trenutno se fokusira na šest najrelevantnijih za poslovanje: ravnopravnost spolova, industrijske inovacije i infrastruktura, odgovorna potrošnja i proizvodnja, klimatske akcije, mir, pravda i jake institucije i partnerstva za ciljeve. „Cilj Finnaira je stvoriti održiv, profitabilan rast, u skladu s potrebama okoliša i društva.“ (Finnair, 2019, url)

Sigurnost je u srcu svih Finnairovih operacija. Sigurnost leta i davanje prioriteta dio su svih odluka u svakoj fazi. Finnair je implementirao Sustav upravljanja sigurnošću (SMS) putem kojeg kontinuirano razvija sigurnosne performanse operacija. Obuhvaća sve aspekte sigurnosti leta: poslovnu politiku, upravljanje rizikom, obuku i komunikacije za cjelokupni lanac osoblja i podizvođača, kontinuirano ocjenjivanje usklađenosti operacija i procjenu potencijalnog utjecaja novih čimbenika u operativnom okruženju. Nadalje, Finnair nudi jednake mogućnosti svima u pogledu zapošljavanja, radnog učinka, napredovanja u karijeri i razvoja. Finnair provodi načelo jednake plaće temeljeno na finskom Zakonu o ravnopravnosti te pruža muškarcima i ženama jednake mogućnosti uravnoteženja radnog i obiteljskog života. Godine 2011. Finnair je potpisao Principe osnaživanja žena Ujedinjenih naroda koji daju smjernice o osnaživanju žena na radnom mjestu, tržištu i u zajednici. Godine 2019. Finnair je potpisao zrakoplovnu inicijativu 25by2025, obećavši da će do 2025. godine imati ili 25% žena u svim radnim skupinama ili 25%-no poboljšanje ravnopravnosti spolova. U 2019. godini ukupan broj zaposlenih u ovom poduzeću znatno se povećao. Krajem 2019. godine broj Finnair-ovih zaposlenika u aktivnim radnim odnosima iznosio je 6.788, što je za 326 više nego na kraju 2018. godine. (Finnair, 2019, url)

Španjolska avio kompanija Iberia izvještava o DOP-u od 2015. godine. U najrecentnijem se navodi kako od 2001. godine ovo poduzeće surađuje kao službeno prijevozničko poduzeće s organizacijom *Make a Wish Spain* posvećenju ostvarenju želja teško

bolesne djece obogaćujući njihov život jedinstvenim i nezaboravnim iskustvima koja im pomažu u prevladavanju negativnih emocija, poput straha ili usamljenosti. U tom su razdoblju pridonijeli ostvarenju želja preko 280 djece. Iberia je također zastupnik fondacije *Integra* koja podržava žene koje su bile žrtve obiteljskog nasilja i potiče njihovu integraciju u radnu snagu. Od 2016. godine poduzeće nudi ovoj ranjivoj skupini mogućnosti zapošljavanja. Također provodi volonterske aktivnosti, održava radionice za obuku marginaliziranih pojedinaca i žena koje su preživjele obiteljsko nasilje te provodi kampanje za podizanje društvene svijesti. Godine 2018. fondacija *Integra* nagradila je poduzeće odavanjem priznanja za napore u pružanju podrške ljudima s rizikom od isključenja iz društva. Nadalje, poduzeće aktivno podržava rad španjolske nacionalne organizacije za transplantaciju, *Organización Nacional de Trasplantes* (ONT). Svoje resurse nudi za ubrzavanje i olakšavanje transporta organa do odredišta, osiguravajući opstanak organa i održivost transplantacije. Od 2003. godine u zrakoplovima Iberie prevezeno je više od 400 organa za transplantacije. Kao dokaz posvećenosti brizi za okoliš, poduzeće je provelo niz inicijativa za smanjenje otpada koji nastaje prilikom putovanja. Na letovima poslovne klase plastične vrećice u kojima se nalaze slušalice zamijenjene su papirnatima. Ova mala gesta ostvarila je redukciju korištenja plastike od 1.500 kg. U avionima u Madridu plastična ambalaža zamijenjena je povratnim staklenim ambalažama, a dobavljači su tražili izbjegavanje omotavanja pojedinačnih predmeta za određene proizvode. Sve to značit će godišnje smanjenje uporabe gotovo milijun limenki (23,5 tona) i 200.000 plastike (6.500 kg). (Iberia, 2019, url)

Francuska željeznička kompanija SNCF izvještaj o DOP-u objavljuje u sklopu godišnjeg izvještaja, shodno tamošnjoj zakonskoj regulativi. Godine 2019. izvještava kako zapošljava 275.000 ljudi širom svijeta. Svakom zaposleniku mora pružiti sredstva za profesionalni razvoj, zaštitni socijalni okvir i ugodno okruženje. Kompanija ulaže napore u privlačenje i zadržavanje ključnih talenata. Od 2003. SNCF se pridržava 10 načela Globalnog sporazuma Ujedinjenih naroda o ljudskim pravima, antikorupciji, radnim pravima i zaštiti okoliša. Izdat će godišnju publikaciju o svom napretku na ovom području. (SNCF, 2019, url)

Dok prometni sektor emitira 30% stakleničkih plinova u zemlji, željeznica emitira samo 0,4% za 11% putnika i 9% prevezenog tereta. SNCF želi doprinijeti tranziciji energije smanjujući potrošnju energije, povećavajući energetske učinkovitost i iskorištavajući nove energije koje emitiraju manje stakleničkih plinova i čestica. U vezi s Pariškim sporazumom, SNCF je definirao cilj kojim će se zadovoljiti obveze koje su države preuzele na samitu COP21. Cilj koji se tiče željezničkih aktivnosti je smanjiti emisiju CO₂ za 26% do 2030. To je

potvrđeno inicijativom zasnovanom na znanosti. U 2019. godini SNCF je odlučio postati vodeći u ekološkoj tranziciji predloživši cilj za ispunjavanje francuskih obveza koje su bile ambicioznije od Pariškog sporazuma. Cilj je postići do 2030. godine neutralnost emisije CO₂. Prema pristupu „SNCF ugljična neutralnost 2035.“, SNCF grupa želi stvoriti plan za identificiranje poluga za smanjenje emisije CO₂ i aktivnosti koje treba poduzeti za postizanje značajnog smanjenja tijekom sljedećih 15 godina. (SNCF, 2019, url)

Postoje dva pitanja glede energije kojim se kompanija bavi. Prvo, nastoji smanjiti potrošnju energije. Eko parking opreme, ekovožnja i razvoj pametnih željezničkih mreža važne su poluge za smanjenje potrošnje energije. Njihova opća izvedba doprinosi ozelenjivanju prometa i smanjenju troškova proizvodnje povezanih s energijom. Drugi problem tiče se smanjenja intenziteta ugljika u potrošnji energije. Novi tipovi motora koji su trenutno u razvoju su održiva rješenja namijenjena zamjeni dizelskih vlakova. Hibridni, vodični ili biokarboni vlak doprinijet će smanjenju zagađenja okoliša. Vrše se ispitivanja na prvom hibridnom vlaku koji će biti pušten u promet 2022. godine. Masovna primjena planira se 2023. godine. Projekt vodi SNCF uz financijske doprinose iz regija Occitanie, Grand Est, NouvelleAquitaine i Centre-Val de Loire. Prvi će hibridni vlak uvesti regija Occitanie. U 2019. godini SNCF je nastavio razgovore o vodičnom vlaku. Prve probne vožnje planirane su za 2022. godinu. Ispitivanje biogoriva B100 od uljane repice provedeno je u prvoj polovici 2019. godine na Francuskom institut za naftu i nove izvore energije. Ukoliko prođe testove, B100 bi mogao biti energetska tranzicija koja bi u kratkom roku mogla zamijeniti fosilna goriva i smanjiti utjecaj željeznice na okoliš. Ispitivanje u stvarnim uvjetima zakazano je za 2020. godinu na mini floti termičkih motora. Tijekom sljedećih nekoliko godina, SNCF će pojačati svoju upotrebu obnovljivih izvora energije što bi moglo smanjiti troškove energije i dugoročno osigurati zalihe tvrtke. SNCF je 2019. godine potpisao 25-godišnji ugovor za izravnu kupnju oko 150 MW solarne energije proizvedene u Francuskoj. Planirano je njihovo puštanje u pogon u razdoblju između 2022. i 2023. godine. (SNCF, 2019, url)

Kružna ekonomija kamen je temeljac strategije održivog razvoja SNCF Grupe. Kao glavni potrošač materijala (željeznica, željeznička vozila, stanice), SNCF je od 2013. razvio politiku za ograničavanje potrošnje resursa, smanjenje otpada u svim svojim radnim procesima i oporavak proizvoda koji su istrošeni (balasti, pragovi, šine, točke i križanja te vozni vodovi), bilo izravno ili neizravno, ponovnom uporabom na mreži ili drugim kanalima. Svake godine željeznička vozila dođu do kraja svog životnog ciklusa i uklanjaju se iz flote. Uglavnom se sastoje od obnovljivih materijala (čelik, nehrđajući čelik, bakar itd.). U 2019. godini

demontirano je oko 870 vlakova. Korišteni materijali (čelik, nehrđajući čelik, bakar, aluminij, itd.) recikliraju se u nosače, metalne profile, mostove palube, kablove i betonsku ili laminiranu žicu. SNCF je poduzeo konkretne mjere, postavljanjem kanala za demontažu doprinoseći razvoju industrije kružnog gospodarstva u željeznici. S obzirom na ubrzano iscrpljivanje resursa te utjecaja proizvodnje materijala i otpada na okoliš i biološku raznolikost, SNCF je odlučio pojačati svoje aktivnosti u 2019. godini obećavajući da će do 2035. postići cilj „nula otpada“. SNCF je prihvatio ISO 14001 certificirani pristup okolišu i uspostavio prilagođene sustave upravljanja okolišem (EMS) u svim svojim operativnim jedinicama. U 2019. godini provedena je interna revizija sustava upravljanja okolišem. (SNCF, 2019, url)

Nadalje, buka stvara zdravstvene probleme za stanovnike u okolici pruge. Smanjenje željezničke buke glavna je briga SNCF-u. Poduzimaju se mjere protiv buke u ukupnim proračunima od 33 milijuna eura. SNCF je izradio program praćenja kvalitete zraka u podzemnim željezničkim prostorima i traženja rješenja za poboljšanje. Nekoliko tehnologija smanjenja čestica testirano je u 2019. godini, a druge nove tehnologije testirat će se 2020. Cilj je izraditi plan za smanjenje koncentracije čestica u podzemnim stanicama. Osim toga, kompanija njeguje dugotrajan odnos s regijama. Prijevoz je uvijek pridonosio otvaranju i razvoju regija, aglomeracija i gradskih centara. Regije trenutno prolaze kroz velike promjene: metropolizacija i globalizacija, regionalna deindustrijalizacija, starenje stanovništva, njihova želja za smanjenjem energetske zagađenja itd. Sve poslovne aktivnosti SNCF-a doprinosi podržavanju razvoja masovnog tranzita oživljavanjem manjih povijesnih regionalnih putova, poboljšanju kapaciteta glavnih postaja uz održavanje maksimalno otvorenih postaja u prihvatljivim uvjetima te pomaže svim regijama u razvoju uslugama mobilnosti prilagođenih njihovim demografskim, okolišnim i financijskim izazovima. SNCF će mobilizirati sve subjekte u grupi za pružanje općih rješenja mobilnosti prilagođenih specifičnostima svake regije. (SNCF, 2019, url)

Vidljivo je kako su ciljevi glede DOP-a kompanije SNCF-a veoma ambiciozni, kao i nefinancijski izvještaj iste. Nastavak rada odnosi se na empirijski dio koji obrađuje primjere dobre prakse izvještavanja o društvenom odgovornom poslovanju u RH.

4. PRIMJERI NEFINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA ODABRANIH PODUZEĆA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Ovo poglavlje rada odnosi se na empirijski dio koji obrađuje primjere dobre prakse izvještavanja o DOP-u u RH pri čemu se za primjer uzimaju poduzeća iz djelatnosti transporta i to Croatia Airlines i HŽ putnički prijevoz. Nadalje, vrši se i komparacija izvještaja o održivosti ovih dvaju poduzeća.

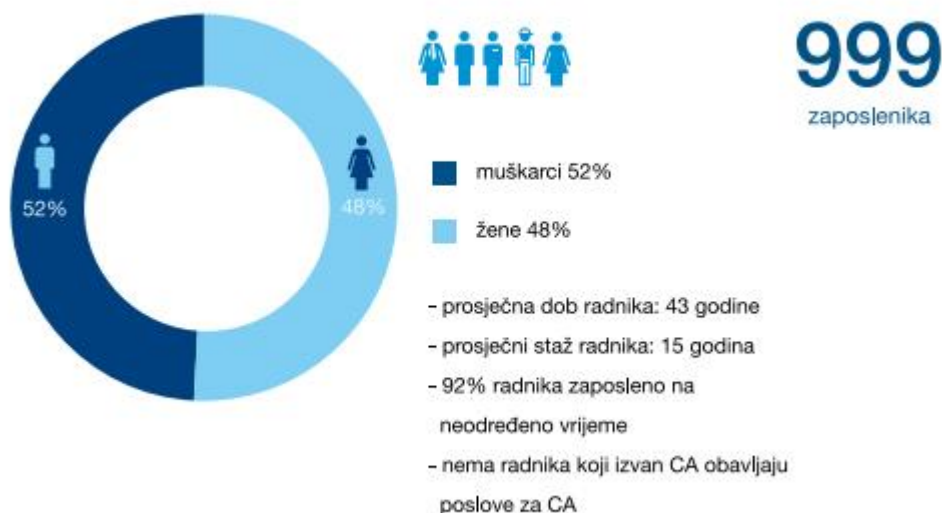
4.1. Izvještaj o održivosti poduzeća Croatia Airlines

Prvi izvještaj o održivosti poduzeća Croatia Airlines objavljen je 2018. godine, za 2017. godinu. Do ovoga izvještaja objavljujani su drugi izvještaji koji su dijelom uključivali DOP. Sjedište poduzeća je u Zagrebu, Buzin, poduzeće je dioničko društvo koje je u većinskom državnom vlasništvu. Krajem ožujka 2017. godine započeto je poslovanje s ukupno 12 zrakoplova na novom terminalu, Zračna luka Franjo Tuđman. (Croatia Airlines, *n.d.*, url)

4.1.1. Zaposleni

Croatia Airlines zapošljava na određeno i neodređeno 519 muškaraca i 480 žena, prosječnu dob i postotak muškaraca i žena možemo vidjeti na sljedećoj slici:

Slika 3. Prosječna dob i postotak muškaraca i žena zaposlenih u Croatia Airlines d.d.

Izvor: Croatia Airlines d.d., *n.d.*, url

Mnogo se ulaže u zaposlenike ovog poduzeća, nastoje se ispuniti ciljevi održivog razvoja u korist svih pa se ovdje može govoriti o sljedećim ciljevima: dostojanstven rad i

ekonomski rast, rodna ravnopravnost i kvalitetno obrazovanje, zdravlje i blagostanje te smanjenje nejednakosti, što se vidi u citatu iz nefinancijskog izvještaja u nastavku: „Zaposlenici su najveća vrijednost kompanije i glavni pokretač poslovanja i razvoja. Želja je kompanije da se kroz ulaganje u osoblje u zrakoplovu i na zemlji putnicima pruži puno više od udobna i sigurna leta. Zato se mnogo vremena posvećuje odabiru i školovanju kadrova kako bi se kontinuirano poboljšavala stručnost svih zaposlenika. Rad u Croatia Airlinesu pruža priliku profesionalnog razvoja u međunarodnom okruženju, što je izazov svim zaposlenicima i pridonosi njihovom zadovoljstvu i motivaciji. U kompaniji se izgrađuje radna kultura koja promiče kooperativnost i timski rad, a spremnost za učenje i daljnji razvoj osobine su koje se očekuju od svakog radnika. Visoko motivirani i zadovoljni zaposlenici ključni su faktor u ostvarivanju kvalitete pa su motivacija i profesionalni interesi bitne odrednice u odabiru i razvoju kadrova.“ (Croatia Airlines, 2020, url)

Poduzeće zaposlene informira putem internetske stranice kompanije o suradnji s različitim poslovnim subjektima (kazališta, sportska društva, banke i sl.) te im se omogućuje korištenje usluga po pristupačnijim financijskim uvjetima (zdravstvene i ugostiteljske usluge, karte za kulturna događanja itd.). Imaju i mogućnost korištenja letova po pristupačnijim uvjetima. Edukacija zaposlenih provodi se redovno na tri razine, školovanje zaposlenih u operativnom i neoperativnom sektoru i sektor tehnike. U 2019. godini provedeno je ukupno 5.757 sati internih školovanja za sve tri kategorije zaposlenika. Osim financijskih ušteda koje se tako ostvaruju, njegom vlastitog kapitala poduzeće sve manje ovisi o vanjskim resursima.

„Croatia Airlines kontinuiranim ulaganjem u školovanje razvija i jača ljudske potencijale, prepoznavši od prvog dana svoju djelatnost kao istodobno kapitalno i radno intenzivnu. Zbog iznimne sofisticiranosti tehnologije i zahtjevnosti poslovnih procesa, značajna financijska sredstva svake se godine ulažu u osposobljavanje radnika, a osobito u specijalističko osposobljavanje i održavanje standarda educiranosti letačkoga i kabinskog osoblja, ali i svih ostalih segmenata zaposlenika bez čijeg se doprinosa ne bi mogli odvijati temeljni poslovni procesi kompanije.“ (Croatia Airlines, 2020, url)

4.1.2. Briga za okoliš

Poduzeće je svjesno svoje veličine pa prema tome i svojega utjecaja na okoliš i društvenu zajednicu poslovanjem: „Trajno opredjeljenje Croatia Airlinesa je upravljati ciljevima i rizicima poslovanja pri čemu su skrb o okolišu i potrošnja energije integralni dio poslovanja kompanije. Utjecaj Croatia Airlinesa na okoliš vidljiv je kroz djelovanje različitih segmenata kompanije. Tako je Sektor letačkih operacija najintenzivniji po pitanju stakleničkih

plinova, Sektor tehničkih poslova po pitanju opasnoga i neopasnog otpada, a ostali sektori znatno manje utječu na okoliš.“ (Croatia Airlines 2020, url)

Croatia Airlines brine o okolišu u ovim segmentima:

- ugljični otisak – pristup letovima omogućen je javnim prijevozom,
- upravljanje potrošnjom vode – Airbus zrakoplovi nose 50% vode za toalet čime se smanjuju emisije CO2 za 40 tona godišnje po zrakoplovu,
- upravljanje težinom – uvedena je EFB (*Electronic Flight Bag*) kojom je zamijenjeno nošenje 35 kg dokumentacije na let i promjena kabine na Airbus floti, gdje se povećao broj sjedala i smanjena je težina zrakoplova za 200 kg,
- upravljanje potrošnjom goriva – optimizacija letova u pogledu potrošnje goriva uporabom naprednih sustava,
- gospodarenje otpadom – odgovorno zbrinjavanje otpada tijekom održavanja zrakoplova i prestanak korištenja plastičnih čaša na letovima. (Croatia Airlines 2020, url)

Poduzeće posebnu pažnju pridaje gospodarenju otpadom, surađuje s poduzećima koja se bave odlaganjem, spaljivanjem i reciklažom otpada, količine gospodarenja mogu se prikazati tablicom 1.

Tablica 1. Ukupne težine otpada prema vrsti i metodi zbrinjavanja

<i>Ukupne težine otpada prema vrsti i metodi zbrinjavanja</i>	<i>Mjerna jedinica</i>	<i>2019.</i>
Ponovno korištenje	kg	-
Recikliranje (papir i čista plastika)	kg	11.223
Kompostiranje	kg	-
Oporaba, uključujući energetske oporabu	kg	-
Spaljivanje (opasan otpad bez otpadnog kerozina i onečišćena plastika)	kg	9.965
Spaljivanje (otpadni kerozin)	kg	8.240
Duboko injektiranje	kg	-
Odlaganje	kg	-
Odlaganje na lokaciji	kg	-
Ostalo	kg	2.247

Izvor: Croatia Airlines d.d., 2019, url

4.1.3. Sudjelovanje u društvenoj zajednici

Croatia Airlines podupire mnoge institucije kojima je pomoć potrebna, pomaže institucijama koje organiziraju humanitarne projekte ili pomaže na druge načine gdje je potrebna humanitarna pomoć. Prevoze se bolesnici, djeca i osobe u potrebi, tada su usluge prijevoza darovane. Uz prijevoz, odražuju se i sponzorstva te donacije na području kulture, znanosti, sporta, itd. Na stranici poduzeća objavljen je obrazac za sponzorstva i donacije, moguće je zatražiti nešto od navedenoga tijekom cijele godine, nakon realizacije objavljuju se korisnici i iznosi donacija. Croatia Airlines ne odobrava sponzorstva/donacije:

- političkim strankama i državnim organizacijama
- organizacijama koje podupiru rasnu, spolnu, vjersku, manjinsku ili bilo koju drugu diskriminaciju
- za događanja koja su uvredljiva za javni moral i dobar ukus
- organizacijama koje imaju bilo kakvo dugovanje prema Croatia Airlinesu.

Poduzeće već duži niz godina ima uspješnu suradnju s Fakultetom prometnih znanosti u Zagrebu gdje se predstavlja kao mogući poslodavac studentima na Danima karijera te zapošljava kadar koji se obrazuje na tom fakultetu, sudjeluju i u njihovim projektima te stručnim skupovima koji su vezani uz avijaciju i zrakoplovstvo. Suraduju i sa srednjom Zrakoplovno tehničkom školom Rudolfa Perešina, njihovi učenici obavljaju stručnu praksu te se često i zapošljavaju u poduzeću Croatia Airlines. Osim školstva provode se i druge akcije kao što je sudjelovanje na humanitarnoj utrci Zagreb Advent Run, čiji je cilj podići razinu o važnosti odgovornog ponašanja na suncu radi prevencije i smanjenja broja oboljelih od kožnih bolesti, dio sredstava uplaćenih kao kotizacije namijenjen je udruzi Zdravi pod suncem, na ovom događaju sudjelovao je tridesetak zaposlenika poduzeća.

Njihova 30. obljetnica poslovanja posebno je obilježena jer su se uključili u obilježavanje tridesete obljetnice donošenja Konvencije o pravima djece te su se povodom Svjetskog dana djeteta pridružili globalnoj inicijativi UNICEF-a kojom se promiču dječja prava i koja djeci širom svijeta omogućuje da se čuje njihov glas. U svojem su zrakoplovu u sklopu akcije Osmijeh iznad oblaka, ugostili pedesetero djece i njihovih udomitelja te im omogućili let od Zagreba do Dubrovnika kako bi i oni iskusili letenje. (Croatia Airlines 2020, url)

4.2. Izvještaj o održivosti HŽ putnički prijevoz

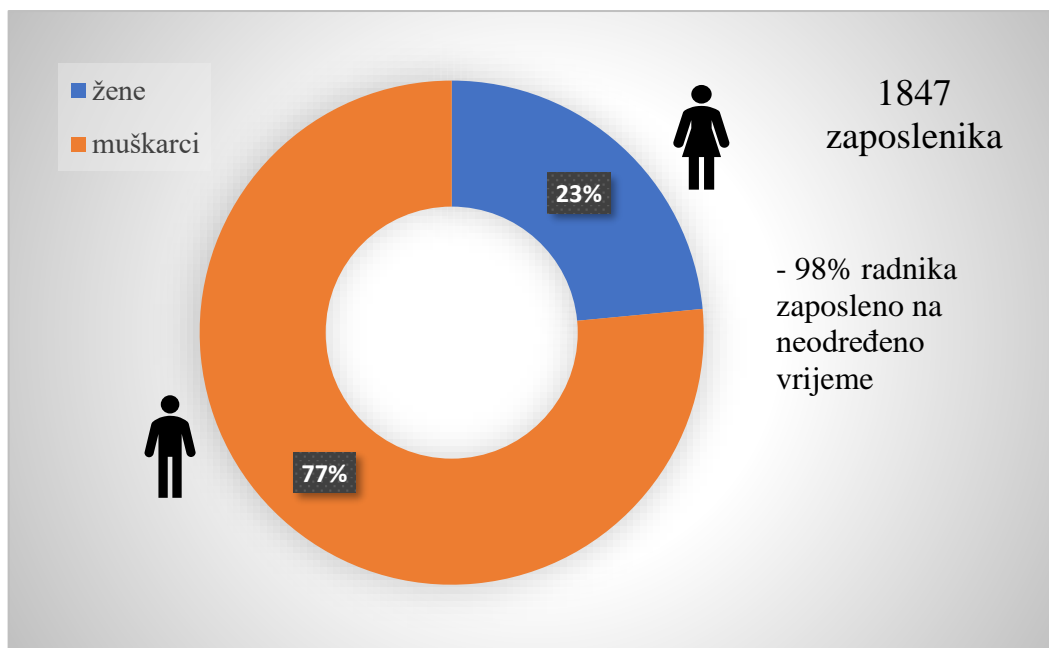
Prvi izvještaj o održivosti Hrvatskih željeznica izdan je za 2017. godinu a posljednji je izdan u svibnju 2019. za 2018. godinu, pa će se taj koristiti u ovome radu. Sjedište HŽ putnički

prijevoz d.o.o. smješteno je u Zagrebu i u državnom je vlasništvu. HŽ posluje u unutarnjem i međunarodnom prijevozu. (HŽPP, 2019, url)

4.2.1. Zaposleni

Na zadnji dan 2018. godine ukupan broj zaposlenih iznosio je 1847 zaposlenika, od toga 23% žena i 77% muškaraca što je prikazano na slici 4.

Slika 4. Broj zaposlenih i postotak žena i muškaraca u HŽPP

Izvor: HŽPP, 2018, url

HŽ putnički prijevoz skrbi za zajedničko dobro svih radnika, vlasnika i korisnika društva, na temelju toga svi su dužni primjenjivati etička načela:

- uzajamno povjerenje,
- lojalnost,
- izbjegavanje sukoba i interesa,
- znanje, iskustvo i kompetentnost,
- skrb za optimalan razvoj i korištenje ljudskih sposobnosti i umijeća,
- uvažavanje potreba korisnika usluga,
- pristup „nulte tolerancije“ prema korupciji itd. (HŽPP, 2019, url)

Zaposleni se pridržavaju svih odluka i naputaka o ponašanju u radnoj sredini, međusobno povjerenje, odanost, korektnost, poštivanje radne okoline, posebno je zabranjena

diskriminacija prema spolu, dobi, rasi, vjerskom ili političkom opredjeljenju. Vodi se računa o profesionalnom pristupu i primjerenom izgledu pred strankama i trećima. (HŽPP, 2019, url)

Specifični zahtjevi poslova koje obavljaju zaposleni, traže internu i eksternu edukaciju. Interna edukacija obavlja se redovno sukladno godišnjem planu i programu poučavanja, izvanredno i osiguravanjem stručnog osposobljavanja. Eksterna edukacija odnosi se na usavršavanje zaposlenih na svim razinama za kvalitetno i stručno obavljanje poslova, ovdje se podrazumijevaju programi savjetovanja, stručni seminari i konferencije, učenje stranih jezika, informatička edukacija, stručni ispiti i stručna osposobljavanja. (HŽPP, 2019, url)

U ovom poslu radnici su izloženi znatnim opasnostima od narušavanja zdravlja, tako je u društvu zaštita i sigurnost na radu organizirana tehnološkim procesima i zakonskim propisima zaštite na radu, zaštite od požara i propisima iz vatrogastva. Kako je uključen veliki broj radnika za obavljanje tehnoloških procesa u prometnom okružju, HŽŽP internim je aktima dao ovlaštenje nadređenim radnicima za provođenje propisanih mjera u Zakonu o zaštiti na radu. Svake godine ispituju se sredstva rada, zaštitna oprema za radnike, pohađaju se seminari, koristi se stručna pomoć drugih usko vezanih poduzeća provode se osposobljavanja i pregledi zaposlenih. U planu je i pokretanje inicijative za zaštitu trećih osoba u prometu, na kolodvorima, kolosijecima i vagonima, gdje se često nalaze osobe na mjestima koja nisu namijenjena za putovanje. (HŽPP, 2019, url)

4.2.2. Briga za okoliš

HŽ putnički prijevoz ima znatan ekonomski, društveni i okolišni utjecaj na ovim prostorima gdje obavlja svoju djelatnost. Dio mreže po kojoj se prometuje, nema mogućnost korištenja električne energije pa je ovdje potrebno koristiti dizelska vučna vozila koja su manje prihvatljiva. U izvještaju o održivosti navodi se da trenutno ne postoji poseban sustav mjerenja potrošnje te da su jedini pokazatelji računi za energente. Plan društva je objaviti Politiku zaštite okoliša do kraja 2023. godine. Cilj je smanjiti utjecaj na okoliš nabavom novih motornih vlakova koji imaju manju potrošnju i time su manji zagađivači te bi se postojeće kotlovnice na loživo ulje, gdje je to moguće, zamijenile onima na plin. (HŽPP, 2019, url)

Na smanjenje otpada kao što su guma, papir, metal i slično te opasan i onečišćeni otpad, društvo utječe nabavom novijih uređaja koji su jednaki gdje je potrošnja manja, održavanje i zbrinjavanje jednako i jednostavnije, tako se nabavlja jedna vrsta tonera od jednog poduzeća gdje se smanjio broj različite ambalaže. HŽPP posjeduje prostor za prikupljanje otpada te radne strojeve koji manipuliraju otpadom kada je to potrebno. Otpad se predaje registriranim

prijevoznicima te HŽPP posjeduje dokumentaciju za sve vrste otpada koje su predane ovlaštenim osobama. (HŽPP, 2019, url)

Tablica 2. prikazuje informacije o predaji neopasnog otpada registriranim prijevoznicima koji je nastao tijekom 2018. godine.

Tablica 2. Izvješće o neopasnom otpadu

<i>Naziv otpada</i>	<i>Proizvedena količina (t)</i>
Papir i karton	13,98
Komponente koje nisu specificirane na drugi način	127,7
Otpad čije sakupljanje i odlaganje nije podvrgnuto specijalnim zahtjevima radi prevencije infekcije	0,427
Otpadna ljepila i sredstva za brtvljenje	0,036
Otpadna vozila koja ne sadrže ni tekućine ni druge opasne komponente	15,12
UKUPNO	157,26

Izvor: HŽPP, 2018, url

4.2.3. Sudjelovanje u društvenoj zajednici

HŽ putnički prijevoz u svojem izvještaju ne navodi informacije o sudjelovanju u društvenoj zajednici. Na *web* stranici svake godine objavljuje se Izvješće o korisnicima sponzorstava i donacija, u nastavku je priložena slika istih za 2018. godinu.

Tablica 3. Izvješće o korisnicima sponzorstava i donacija u 2018. godini

PRIMATELJ	NAMJENA	IZNOS BEZ PDV-a	IZNOS S PDV-om
Sveučilište Sjever, Koprivnica	Sponzorstvo 10 povratnih karata - promocija HŽPP	1.225,28	1.531,60
HŽ Infrastruktura d.o.o., Zagreb	Prijevoz sudionika konferencije ILCAD na relaciji Zagreb GK - Buzin - Poznanovec - Krapina - Zagreb GK - promocija HŽPP-a	9.473,34	11.841,68
Savez za željeznicu, Zagreb	Promocija HŽPP-a	2.000,00	2.500,00
Udruga za sport, rekreaciju i edukaciju Igre mladih Split, Split	Prijevoz sudionika Sportskih igara mladih po povlaštenoj cijeni - Promocija HŽPP-a	216.000,00	27.000,00
Udruga lađara Neretve, Metković	Vožnja posebnog navijačkog vlaka na Maraton lađa 2018. - Promocija HŽPP-a	14.704,25	18.380,31
UKUPNO SPONZORSTVO		243.402,87	304.253,59
DONACIJE U 2018. GODINI			
Udruga branitelja Domovinskog rata HŽ Rijeka, Rijeka	Pomoć prilikom liječenja i rehabilitacije radnika HŽPP-a - članova Udruge	3.000,00	3.000,00
Drago Režek	Donacija tromjesečne pretplatne karte za učenika/studenta na relaciji Velika Gorica - Zagreb GK - Velika Gorica za srpanj i kolovoz 2018.	1.065,60	1.332,00
Udruga branitelja i invalida Domovinskog rata, Zagreb	Obilježavanje dana Svih svetih 2018. godine	5.000,00	5.000,00
UKUPNO DONACIJA		9.065,60	9.332,00
SVEUKUPNO		252.468,47	313.585,59

Izvor: HŽPP, 2018, url

Naredno potpoglavlje rada bavi se komparacijom prethodno obrađenih izvještaja o održivosti dvaju transportnih poduzeća.

4.3. Komparacija izvještaja o održivosti Croatia Airlines-a i HŽ putničkog prijevoza

Tablica 4. pruža osnovne informacije o analiziranim poduzećima i društvenoj odgovornosti istih.

Tablica 4. Komparacija izvještaja o održivosti Croatia Airlines i HŽ putnički prijevoz

<i>Naziv poduzeća</i>	<i>Croatia Airlines</i>	<i>HŽ putnički prijevoz</i>
Vlasništvo	Mješovito (d.d.), većinski vlasnik RH (97%)	Društvo s ograničenom odgovornošću, u potpunom vlasništvu RH
Zaposleni	-999 zaposlenih -48% žene, 52% muškarci -92% zaposleno na neodređeno vrijeme -korištenje određenih sadržaja povoljnije -edukacije -profesionalno usavršavanje	-1847 zaposlenih -23% žene, 77% muškarci -98% zaposleno na neodređeno vrijeme -osposobljavanje zaposlenih za određena radna mjesta s posebnim uvjetima
Okoliš	-svjesno gospodarenje otpadom -upravljanje potrošnjom goriva i vode -upravljanje težinom -ugljični otisak	-kotlovnice na lož ulje -dio mreže prometuje na dizelska goriva -električna energija umjesto dizelskih goriva -svjesno gospodarenje otpadom
Zajednica	-sponzorstva i donacije -besplatan ili povoljniji prijevoz u korist liječenja -suradnja s obrazovnim ustanovama	-sponzorstva i donacije -povlašteni prijevoz -promocija
Plaće i bonusi*	-redovna plaća do 15. u mjesecu	-redovna plaća do 15. u mjesecu

	-božićnica i uskrsnica -poklon za dijete -regres -solidarna pomoć (bolovanje, smrt, invalidnost, pomoć u liječenju i nabavi lijekova, rođenje djeteta) -jubilarna nagrada -povećanje plaće s porastom radnog staža -dnevnice za službena putovanja -otpremnine -naknada troškova prijevoza -noćni i prekovremeni rad, blagdani i nedjelje	-poklon za dijete -solidarna pomoć (bolovanje, smrt, invalidnost, pomoć u liječenju i nabavi lijekova, rođenje djeteta) -povećanje plaće s porastom radnog staža -dnevnice za službena putovanja -jubilarna nagrada -noćni i prekovremeni rad, blagdani i nedjelje
--	--	---

*Prema kolektivnom ugovoru

Izvori: Sindikat kabinskog osoblja zrakoplova, Kolektivni ugovor za Croatia Airlines d.d. (2011), Sindikat željezničara Hrvatske, Kolektivni ugovor (2019)

Croatia Airlines izvještaj o održivosti ima dobru preglednost dok je izvještaj HŽŽP teško iščitati radi velike količine teksta koji bi trebao biti više potkrijepljen slikama i ilustracijama, pored toga poduzeće nije još izdalo izvještaj za godinu 2019., iako je obvezno. Pohvalno je za Croatia Airlines to što ima čak 48% zaposlenih žena te redovno svoje zaposlenike educira i usavršava, na taj način zaposleni su kontinuirano motivirani, HŽPP zapošljava svega 23% žena, edukacije se najčešće obavljaju samo kada su zaposleni primorani naučiti novo radi novije opreme, oba poduzeća nude osposobljavanja za nove radnike. HŽ putnički prijevoz u izvještaju ne navodi na koji način doprinosi i sudjeluje u zajednici, na svojoj web stranici svake godine objavi tablicu s tim informacijama, Croatia Airlines sudjeluje mnogo više u događajima ove vrste. Informacije o plaćama i bonusima uzete su iz kolektivnih ugovora analiziranih poduzeća.

5. ZAKLJUČAK

Ovim radom objašnjeno je značenje i vrijednost DOP-a i njegova izvještavanja. DOP je koncept poslovanja gdje poduzeća usklađuju svoje poslovanje sa željama i potrebama korisnika, zajednice i okoliša. Jedan od mnogih uvjeta za ulazak u EU, za Hrvatsku bilo je i uvođenje DOP-a, pa je Hrvatska morala uvesti prakse koje potiču primjenu DOP-a. U Hrvatskoj za sada još ne postoje zakoni za DOP, ali postoje norme i standardi za zaštitu okoliša, poslovanje, zaposlenike. U određenim zemljama EU poput Španjolske, Francuske, Portugala, Finske, Danske, Norveške i Švedske uvedeno je obvezno izvještavanje o DOP-u regulirano tamošnjim zakonima koji nerijetko imaju strože kriterije glede poduzeća koja su obvezna izvještavati o DOP-u u usporedbi s Direktivom 2014/95/EU. Zbog relativno slaboga gospodarstva i strogih standarda ispunjavanje zakonske regulative još je uvijek problem za velik broj poduzeća. Svako poduzeće u cilju ima što uspješnije poslovanje, odnosno poslovanje koje će mu donositi dobit.

Početak razvoja DOP-a bio je odgovor multinacionalnih kompanija koje su sve više bile na udaru kritika zbog svoje politike prema okolišu i zajednici, te su morale promijeniti svoju praksu poslovanja. Ovdje se dolazi do rješenja da je implementacija DOP-a dobra praksa koja donosi mnoge prednosti organizaciji koja ga primjenjuje i njezinim korisnicima, društvenoj zajednici i okolišu. Poduzeća sve više i više počinju gledati na poboljšanje svog ugleda. U novije vrijeme sve više pitanja je posvećeno siromaštvu, socijalnoj ugroženosti, životnim sredinama te etičkim i moralnim pitanjima. Organizacija je u kontaktu sa zajednicom, dostupne su sve informacije o funkcioniranju određenog poduzeća putem njihovih godišnjih izvještaja te akcija koje se provode izvan poduzeća. Korisnici produkata organizacije ostvaruju razne pogodnosti, radi se na očuvanju okoliša primjenjujući nove tehnologije, zaposlenici ostvaruju svoja prava, dobivaju nagrade i voljni su uložiti svoj trud.

Komparirali su se izvještaji o održivosti dvaju hrvatskih transportnih poduzeća: Croatia Airlinesa i HŽ putničkog prijevoza. Izvještaj o održivosti Croatia Airlinesa je pregledniji od HŽPP te je ovo poduzeće ažurnije u smislu takvog izvještavanja. Croatia Airlines ulaže više napora u smanjenju nesrazmjera spolne strukture zaposlenika te ulaže više u edukaciju zaposlenika. Croatia Airlines sudjeluje u više humanitarnih događaja. U svakom slučaju se nameće zaključak kako Croatia Airlines posluje društveno odgovornije u odnosu na HŽPP te da je ovo poduzeće svjesnije trenda rastuće važnosti izvještavanja o DOP-u što doprinosi pozitivnijoj percepciji javnosti o poduzeću. Iz primjera na razini EU zaključuje se da hrvatski primjeri ne zaostaju mnogo za onima iz EU u sebi srodnoj djelatnosti jer većina navedenih primjera odnedavno izvještava prema GRI standardima te odvojeno objavljuje nefinancijske

izvještaje od financijskih s određenim iznimkama, ali se uočava širi spektar inovativnih pristupa DOP-u. HŽPP bi trebao u svom nefinancijskom izvještavanju smanjiti količinu teksta kako bi izvještaj bio pregledniji te ga potkrijepiti u većoj mjeri slikama i ilustracijama. Osim toga, HŽPP bi trebao biti ažurniji u objavljivanju svojih nefinancijskih izvještaja. Nadalje, kompanija bi trebala težiti intenzivnijem zapošljavanju žena kako bi se u nefinancijskom izvještaju predstavilo društveno odgovornije poslovanje. Nadalje, bilo bi dobro navesti načine doprinošenja i sudjelovanja u zajednici. Oba poduzeća bi trebala uložiti više napora u doprinosu DOP-a po uzoru na primjere dobre prakse EU.

LITERATURA

Knjige i članci:

1. Antošová, M., Csikóssová, A. (2015) Influence of European Union Policy to Corporate Social Responsibility. *Procedia Economics and Finance*, Volume 23, str. 733-737.
2. Bowen, H. (1953) *Social responsibilities of the businessman*. Iowa: University of Iowa Press
3. Caputo, F., Leopizzi, R., Pizzi, S., Milone, V. (2020) The Non-Financial Reporting Harmonization in Europe: Evolutionary Pathways Related to the Transposition of the Directive 95/2014/EU within the Italian Context. *Sustainability*, No. 12, str. 1-13.
4. deSchutter, O. (2008) Corporate Social Responsibility European Style. *European Law Journal*, Vol. 14, No. 2, str. 203–236.
5. Galetić L., Rašić S. (2011) *Organizacija velikih poduzeća - Društveno odgovorno poslovanje*. Zagreb: Sinergija
6. Matešić, M., Pavlović, D. i Bartoluci D. (2015) *Društveno odgovorno poslovanje*. Zagreb: VPŠ Libertas
7. Rogošić, A., Bekavac, J. (2015) Izvještaj o društvenoj odgovornosti prema GRI smjernicama. *Praktični menadžment*, Vol.6 No.1, str. 84-90.
8. Skoko, B. i Mihovilović, M. (2014) Odnosi s javnošću u funkciji društveno odgovornog poslovanja. *Praktični menadžment*, Vol. 5., br. 1., str. 84-91.
9. Vrdoljak Raguž, I. i Hazdovac K. (2014) Društveno odgovorno poslovanje i hrvatska gospodarska praksa. *Oeconomica Jadertina*, vol.4, No.1, str. 40.-58.
10. Quien, M. (2012) Društveno odgovorno poslovanje kao konkurentna prednost - analiza ciljeva najuspješnijih tvrtki u Hrvatskoj. *Učenje za poduzetništvo*, Vol.2, Br. 1, str. 303.-307.

Internetski izvori:

1. Association of Corporate Citizenship Professionals, *A Brief History of CSR*, URL: https://www.accprof.org/ACCP/ACCP/About_the_Field/Blogs/Blog_Pages/Corporate-Social-Responsibility-Brief-History.aspx#:~:text=CSR%20truly%20began%20to%20take,for%20Economic%20Development%20in%201971., [pristup: 17.7.2020.]

2. Croatia Airlines (2020) *Financijski izvještaji*, URL: <https://www.croatiaairlines.com/hr/O-nama/Financijske-informacije/Izvjesca-o-poslovanju>, [pristup: 4.7.2020.]
3. Croatia Airlines, *O nama*, URL: <https://www.croatiaairlines.com/hr/O-nama/Korporativne-informacije/Osnovni-podaci>, [pristup: 4.7.2020.]
4. Društveno odgovorno poslovanje u Hrvatskoj (2019) *Održana 11. Konferencija o odgovornom poslovanju: Kako možemo osigurati održivu budućnost?*, URL: <https://www.dop.hr/odrzana-11-konferencija-o-odgovornom-poslovanju-kako-mozemo-osigurati-odrzivu-buducnost/>, [pristup: 19.7.2020.]
5. European Commission, *Corporate Social Responsibility & Responsible Business Conduct*, URL: https://ec.europa.eu/growth/industry/sustainability/corporate-social-responsibility_en, [pristup: 25.8.2020.]
6. European Commission (2011) *A renewed EU strategy 2011-14 for Corporate Social Responsibility*, URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0681:FIN:EN:PDF#:~:text=The%20European%20Commission%20has%20previously,stakeholders%20on%20a%20voluntary%20basis>, [pristup: 17.7.2020.]
7. Finnair (2008) *Corporate Responsibility Report*, URL: https://investors.finnair.com/~/_media/Files/F/Finnair-IR/documents/en/reports-and-presentation/2009/finnair-corporate-responsibility-report-2008.pdf, [pristup: 25.8.2020.]
8. Finnair (2019) *Sustainability Report*, URL: https://investors.finnair.com/~/_media/Files/F/Finnair-IR/documents/en/reports-and-presentation/2020/finnair-sustainability-report-2019.pdf, [pristup: 25.8.2020.]
9. Garrigues (2018) *Publication of the law on non-financial information and diversity in Spain*, URL: https://www.garrigues.com/en_GB/new/publication-law-non-financial-information-and-diversity-spain, [pristup: 25.8.2020.]
10. Golja, T., *Društveno-odgovorno poslovanje*, URL: http://www.civilnodrustvo-istra.hr/images/uploads/files/DOP_Tea_Golja.pdf, [pristup: 17.7.2020.]
11. GRI, *About GRI*, URL: <https://www.globalreporting.org/Information/about-gri/Pages/default.aspx>, [pristup: 20.7.2020.]
12. HGK, *Društveno odgovorno poslovanje*, URL: <https://dop.hgk.hr>, [pristup: 17.7.2020.]

13. HGK (2010) *Razvoj projekta Indeks DOP-a*, URL: <https://dop.hgk.hr/povijest-projekta/>, [pristup: 19.7.2020.]
14. HŽ putnički prijevoz (2019) *Izješće o održivosti za 2018.*, URL: <http://www.hzpp.hr/Media/Default/Izvj%C5%A1%C4%87a/Izvj%C5%A1%C4%87e%20o%20odr%C5%BEivosti%20za%202018.%20godinu.pdf>, [pristup: 6.7.2020.]
15. HŽPP (2019) *Popis korisnika sponzorstava i donacija za 2018. godinu*, URL: [http://www.hzpp.hr/Media/Default/Documents/Tvrtka/Antikorupcijski%20plan/Sponzorstva%20i%20donacije%202018_%20\(002\).pdf](http://www.hzpp.hr/Media/Default/Documents/Tvrtka/Antikorupcijski%20plan/Sponzorstva%20i%20donacije%202018_%20(002).pdf), [pristup: 7.7.2020.]
16. Institut za društveno odgovorno poslovanje, *Društveno odgovorno poslovanje za male i srednje poduzetnike*, URL: <http://www.idop.hr/hr/projekti-i-edukacija/edukacija/edukacijske-usluge/drustveno-odgovorno-poslovanje-za-male-i-srednje-poduzetnike/>, [pristup: 19.7.2020.]
17. Iberia (2019) *Sustainability Report*, URL: https://s3-us-west-2.amazonaws.com/ungc-production/attachments/cop_2019/476713/original/Memoria_Sostenibilidad_Iberia_2018_INGLES.pdf?1563364841, [pristup: 26.7.2020.]
18. Institut za društveno odgovorno poslovanje, *Sedamnaest globalnih ciljeva za održivi razvoj*, URL: <http://idop.hr/hr/dop-trendovi/ciljevi-odrzivog-razvoja/opcenito-o-globalnim-ciljevima-odrzivog-razvoja/17-globalnih-ciljeva-za-odrzivi-razvoj-koji-će-do-2030-promijeniti-sliku-svijeta/>, [pristup: 26.6.2020.]
19. Institut za društveno odgovorno poslovanje (2019) *Nacionalna studija o stanju u nefinancijskom izvješćivanju u Hrvatskoj 2017. i 2018.*, URL: <http://idop.hr/hr/projekti-i-edukacija/nasi-radovi/nacionalna-studija-o-stanju-u-nefinancijskom-izvjescivanju-u-hrvatskoj-2017-i-2018-2/>, [pristup: 26.6.2020.]
20. Petarčić et.al. (2018) *Vodič kroz implementaciju i harmonizaciju direktiva Europske unije u području društveno odgovornog poslovanja uz primjere dobre prakse iz odabranih zemalja članica*, URL: http://www.hi4csr.com/media/67848/CSR-GuideCroatian_web.pdf, [pristup: 22.4.2020.]
21. Sindikat kabinskog osoblja zrakoplova (2011) *Kolektivni ugovor za Croatia Airlines d.d.*, URL: <http://www.skoz.hr/wp-content/uploads/2010/08/Jedinstveni-kolektivni-ugovor-za-Croatia-Airlines-2011.pdf>, [pristup: 7.7.2020.]
22. Sindikat željezničara Hrvatske (2019) *Kolektivni ugovor*, URL: <http://www.szh.hr/wp-content/uploads/2019/02/KU-H%C5%BDPP-31.-1.-2019..pdf>, [pristup: 7.7.2020.]

23. SNCF (2019) *SNCF Group Annual Financial Report*, URL: https://medias.sncf.com/sncfcom/finances/Publications_Groupe/SNCF_Group_Financial_Report_2019.pdf, [pristup: 26.8.2020.]
24. The Swedish Agency for Growth Policy Analysis (2018) *From voluntary to mandatory sustainability reporting*, URL: <https://www.tillvaxtanalys.se/in-english/publications/pm/pm/2018-12-14-from-voluntary-to-mandatory-sustainability-reporting.html> [pristup: 25.8.2020.]

POPIS SLIKA

Slika 1. Koncept društveno odgovornog poslovanja.....	3
Slika 2. Ciljevi održivog razvoja	11
Slika 3. Prosječna dob i postotak muškaraca i žena zaposlenih u Croatia Airlines d.d.	18
Slika 4. Broj zaposlenih i postotak žena i muškaraca u HŽPP.....	22

POPIS TABLICA

Tablica 1. Ukupne težine otpada prema vrsti i metodi zbrinjavanja	20
Tablica 2. Izvješće o neopasnom otpadu.....	24
Tablica 3. Izvješće o korisnicima sponzorstava i donacija u 2018. godini	25
Tablica 4. Komparacija izvještaja o održivosti Croatia Airlines i HŽ putnički prijevoz	26

IZJAVA O AUTORSTVU RADA

Ja, **Anilija Davidović**, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor završnog rada pod **naslovom Izvještavanje o društveno odgovornom poslovanju u Republici Hrvatskoj** te da u navedenom radu nisu na nedozvoljen način korišteni dijelovi tuđih radova.

U Požegi, _____ 2020. g.

Ime i prezime studenta
